

ÁRJEJYZÉKE

legújabb magyar könyveknek,

HECKENAST GUSZTÁV

kiadó-hivatalában Pesten.

egyetem-utca 4-ik szám alatt megjelentek, és minden könyvkereskedésben kaphatók:

- Jósika Julia. Való és költött.** Novellák és vázlatok gyűjteménye. Három kötet. K.-8-r. (230, 222, 207 l.) 3 ft.
- Katona József. Bánk bán.** (Remekirók VII.) Dráma öt szakaszban. Képeivel. Füzve 70 kr. Diszkötésben 1 ft.
- Irodalmi kincstár. Gyémánt-kiadás.**
V.—VI. Kalföldi Iant. Magyar költők műfordításai külföldi remekirókból.
VII. Emlékkönyv. A legjelesebb magyar költők szemcsézett mondatai.
VIII. Epigrammák.
Ára egy füzetnek füzve 70 krajczár.
- Szász K. A vers-szaválás** elméleti és gyakorlati kézi-könyve. 8-rét. (316 lap) füzve 1 ft.
- Polgárosodás.** Irta Arisztidesz. Nyolczadrét. (X. 168 lap.) Borítékba füzve 1 ft. 20 kr.
- Asbóth Lajos emlékiratai az 1848-ki és 1849-ki magyarországi hadjáratból.** Második kiadás. Két kötet. 8-rét. (I. 288, II. 160 lap.) Borítékba füzve 8 ft.
- Lauka Gusztáv. Szellemi szikrák.** Nevezetesebb emberek köz- és magánéletbeni elmés rögtönzései és élezes mondatai. 8-rét. (XVIII. 304 lap.) Borítékba füzve 2 ft.
- Magyarország gyümölcsészete** színezett rajzokban. Hazánk elsőrangú gyümölcsészetei közreműködésével szerkeszté Girókuti P. Ferencz, a „Falusi Gazda” szerkesztője. 1-3-ik füzet. Hat füzetnek, melyben 24 színezett gyümölcskép, ugyanannyi átmetszeti rajz van, leirással együtt 10 ft.
- Jósika Miklós. Két élet.** Szeszélyes regény. A kakuk szó. Két kötet. (I. 211, II. 306 lap, 8-rét) füzve 2 ft.
- Jósika Miklós munkái, új folyam.** 52 kötet. Egy-egy kötet 80 kr.
1—4. **Jó a tatár.** Regény. Négy kötetben. (192, 170, 193, 184 lap, 8-rét) füzve 3 ft. 20 kr.
5—6. **Pygmalion, vagy egy magyar család Párisban.** Két kötet. (232, 208 lap 8-rét) füzve 1 ft. 60 kr.
7—10. **Regielb, és újabb novellák.** Négy kötet. (231, 243, 242, 247 lap, 8-rét) füzve 3 ft. 20 kr.
11—13. **A tudós leánya.** Három kötet. (I. 279, 248, 250 l., 8-rét) füzve 2 ft. 40 kr.
14—16. **A gordiusi csomó.** Regény. Három kötetben (224, 220, 196 lap) füzve 2 ft. 40 kr.
17—19. **Regényes képletek.** Három kötet. (223, 240, 212) füzve 2 ft. 40 kr.
20—22. **A rejtett seb.** Regény. 3 kötet. (207, 191, 220 l., 8-r.) füzve 2 ft. 40 kr.
- Jósika Miklós. Második Rákóczi Ferencz.** Nyolcz kötet (kis 8-rét) 4 ft.
- A magyar nemzet classicus írói.** Harmadik évi folyam. 4—7-tes évi folyamának ára 5 ft.
Tartalom: Virág B. munkái 1—5. — Bajza J. munkái 3—4.
Az első két évi folyam ugyanazon áron még folyvást kapható.
- Stifter Adalbert. Költői vázlatok.** Németből. Czímképpel. (415 lap, 8-rét) füzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.
- Erdélyi János. Válogatott magyar közmondások.** Második kiadás. (255 lap, 8-rét) füzve 1 ft.
- Arany László. Eredeti népmesék.** (328 lap, 8-adrét) füzve 1 ft. 50 kr.
- Ókröss Bálint. Általános törvénykezési eljárás** peres és perenküli ügyekben, a legújabb törvényhozás szerint. Felvilágosító jegyzetekkel és kimerítő irónypéldákkal, bírák, ügyvédek s a közélet használatára. 1862. Füzve 5 ft.
- Ókröss Bálint. Magyar polgári magánjog** az 1848-ik évi törvényhozás és az országbírói tanácsokmány módosításai nyomán, átdolgozott és bővített második kiadás. Füzve 5 ft.
- Merényi László. Sajóvölgyi eredeti népmesék.** Két kötet. (226, 185, 8-rét) füzve 2 ft.
- Merényi László. Eredeti népmesék.** Két kötet. Ára füzve 2 ft.
- Mikes Kelemen törökországi levelei.** A szerző saját iratából életrajzi értekezéssel, közli Toldy Ferencz. Két kötet. (I. 224, II. 246 lap, 8-rét) füzve 1 ft. 50 kr. Velinpapíron diszkötésben 3 ft.
- Az Árpádok kora.** Képek Magyarország történetéből. Készíté Gelger Péter N. János, tervezte és magyarázta dr. Wenzel Gusztáv, pesti egyetemi tanár s magyar tud. akadémiai r. tag. 1862. Haránt-nagyretben. Diszkötésben 18 ft.
- Kautz Gyula, jogtudor. Politika vagy országásztan,** tekintettel a két művelt világrész államintézményeire és törvényhozására rendszeres kézikönyvül. Nagy-8-rét. Két kötet, füzve 4 ft.
- Kautz Gyula. Nemzetgazdaság- és pénzügytan.** Rendszeres tan- és kézikönyvül. Füzve két kötet 4 ft.
- Horváth Mihály, dr. Magyarország történelme.** Ujjonnan átdolgozott második kiadás, hat kötetben. I-6 kötet: A magyar nemzet Európába költözésétől 1301-ig. II-ik kötet: Az Árpádok kihaltától a mohácsi ütközetig. III-ik kötet: A mohácsi ütközetől a linczi békekötésig. IV. kötet. I. Leopold trónra lépésétől a szatmári békekötésig. A négy kötetnek ára borítékba füzve 10 ft.
- Ismerettár.** Nélkülözhetlen **segédkönyv**, mely a történelem, természet s egyéb tudományok és művészet köréből lehetőleg minél több érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorozatos rendben megismertet. I—VIII. kötet. (A—Ptolemeusok.) Ára egy kötetnek 1 ft.
Az egész munka tíz kötetben teljesen meg fog jelenni.
- Winternitz Károly. Olvasás-játék** négy-hat éves gyermekek-ké számára, mely által oktatás és sajátlagos oktatás nélkül megfelelő rövid idő alatt nemcsak olvasni megtanulnak s az elejük mondott gyakorlatok helyesírásában ügyességre jutnak, hanem egyszerre szellemüket a kifejlődés oly fokára viszik, mely eddig ily korban a ritkaságokhoz tartozott. (103 betűvel kártya-papíron, 19 olvasó-táblával, melyek között a 8 első képes, 1 kirakó-táblával s 2 iv szöveggel, vagis utasítással: mint kell az olvasás-játékot alkalmazni.) 3-ik jobbitott kiadás. 1 ft.
- Farkas Elek. Legújabb szerkezetű magyar levelező és házi-ügyvéd,** vagyis mindennemű viszonyokban előforduló levelek, különösen kereskedői levelek, valamint a közéletben előforduló bármiféle iratok és oklevelek szerkesztésére vezérlő segédkezi-könyv, számos példával felvilágosítva. Nyolczadrét javított s magyar törvényeink s a mostani viszonyokhoz alkalmazott kiadás. (1863., 355 lap, 8-r.) füzve 80 kr.
- Jókai Mór. Téli zöld.** Regék és elbeszélések az ifjúság számára. Diszkötésben 4 ft.
- Sárvári Eöry Andor. A madárvilág,** vagyis mulatva oktató olvasmányok a madarakról. Fiatalok számára. 80 ábrával. (171 lap, keskeny 4-r.) füzve 1 ft. 50 kr.
- Sárvári Eöry Andor. Az állatország képekben.** A mulatni szerető ifjúság használatára. Nagy-8-r. 122 fametszvényvel (247 lap.) Borítékba füzve 2 ft.
- Schwiedland Frigyes. Francia nyelvtan.** (364 lap, 8-rét) füzve 1 ft. 50 kr.

Figyelmeztetés a t. cz. vidéki közönség számára, különösen oly helyekre nézve, a hol könyvkereskedés nincsen. — Megrendelések a fennhirdetett könyvekre egyenesen a fennevezett kiadó-hivatalhoz intézhetők, a mely a szétküldést pontosan posta-uton eszközölné, és pedig azon esetben, ha a megrendelt könyvek összege legalább 2 ftozt tesz, bérmentesen. Az illető összeg vagy előre beküldendő a kiadó-hivatalhoz, vagy a könyvek átvételekor a posta-hivatalnak kifizetendő.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1863.

10-ik szám.

Tizedik évi folyam.

Pest, mártius 8-án 1863.

Előfizetési feltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:	
Egész évre (január—december)	10 ft.
Fél évre (január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.

Gelencsér István.

Egy fővárosi közintézet s szenvedő embertársaink érdekei ösztönöznek arra, hogy mai számunkban a magyarországi szerzetesrendek egyik főnökének nevét hozzuk azokkal kapcsolatba.

A testvér fővárosi közönsége által méltán legkedveltebb és leglátogatottabb nyilvános helyek egyike a császár-fürdő. — Mig egyrészt a szenvedő emberiség, áldásos forrásaiban megromlott egészségének helyreállítását, testi és lelki üdülését keresi és találja; másrészt a csupán szórakozni vágyók is a gyönyörű vidék és a kényelmes intézet belrendezése által annyi eszközt találnak vágyaik kielégítésére, hogy a császár-fürdőt e részben is fővárosunk egyik díszének tekinthetjük. — Az intézet birtokosa, az irgalmas szerzet budai társháza, semmitsem mulaszt el, mi által e kitünő gyógyfürdőt nevéhez méltóvá és a hozzá kapcsolt igényeknek megfelelővé tegye. — A múlt évben is több e részben tett lényeges és czél szerű intézkedésről olvastunk a lapokban.

Azon férfunak — kinek e jeles hazai intézetünk ügye annyira szívén fekszik, ki annak felvirágoztatása is mindinkább emelése körül oly sok érdemet szerzett magának — arczképét és rövid életrajzát mutatjuk be ezuttal olvasóinknak.

Gelencsér István Privatus, az irgalmas szerzetnek a magyar tartományokban főnöke, született 1822. aug. 1-jén. — Mind a gymnasiális, mind a bölcsészeti tan-folyamot

jeles sikerrel 1840-ben bevégezvén, ugyanazon évben Pozsonyban az irgalmas rendbe lépett, mely iránt már zsenge korában különös előszeretettel viseltetett. Próbáéve eltelt után Budára a gyógyszer-tárba tétetett át, a hol mint gyakornok három évet töltött, a rendbe is itt avatta-

tott fel 1844-ben. Miután a gyógyszerészi tanfolyamot Bécsben 2 év alatt elvégezte, 1847-ben oklevelet nyert, s Brünnben a szerzet gyógyszer-tárát 18 hónapig kezelte. De előljárói e tisztében kifejtett tevékenységét méltányolván, csakhamar a szerzetnek Bécsben levő legnagyobb gyógyszer-tára vezetésével bízták meg, mely hivatalában legnagyobb erélyt fejtett ki egész 1854. évig.

Ekkor az ez évben tartott tartományi káptalanban budai perjelnek neveztetett ki. — Később 1856-ban a magyarországi zárdák a német tartománybeliektől külön választván, ő neveztetett ki a magyarországi zárdák főnökeül.

Midőn a ház kormányát átvette, a legnagyobb zavarban, adósságokkal terhelve találta azt, miért is legelső teendője volt, ő felségénél a hiányok fedezésére tetemesb segélyösszeget kieszközölni. — Főgondja lön ezután, a szegényebb elmebetegek számára tébolydát állítani, míg ezen égető szükségén országos erővel segítve nem lesz.

Emberbaráti törekvésének sikerült is az intézetet megalapítani, mely eleinte csak 18 betegről gondoskodhatott ugyan, most már azonban 80-at képes befogadni. A budai kórházban is tetemesen gyarapította az ágyak számát; mert midőn a házkormányt átvette, alig 80 betegre volt hely, míg most 140-et képes ellátni.

De kiváló gondjának és tevékenységének tárgya minden időben a császár-fürdő volt. Minde-

GELENCSÉR ISTVÁN.

nekelőtt, hogy egy mélyen érzett szükség-pótolt, a gyógyfürdőből gőzfürdőt állítottat, mely minden megkívántató kellemel ellátva és lehető kényelemmel van berendezve. Ehhez hasonló jelességű intézet tudunkra hazánkban nem létezik. Az ő tevékenységének köszönhető továbbá a császár-fürdő 46 fürdővel való nagybővítését, melyek közül 18 már régebb, 28 igen csinosan szerelt fürdő pedig a múlt évben készített. — Ezáltal az eddigi sajnos tapasztalt kellemetlenségek, melyeknek a fürdeni vágyók az unalmas várakozás miatt kitéve valának, legnagyobb részben elvannak hátrítva. — Végre az ő műve még a két nagyszerű uszoda is. — Mind ez intézkedések valódi hiányt pótlának Budapesten s igazi jótételnek tekinthetők.

Ennyi érdem nem is maradt elismerés és jutalom nélkül, mert midőn a rend 1859-ben újlag választott főnököt (mert 1856-tól fogva csak helyettes volt) — Gelencsér István lón általános többséggel megválasztva és így Magyarország tartományában e jeles rendnek ő az első főnöke, a kinek kívánjuk, hogy a szenvedő emberiség javára még sokáig éljen és működjék.

A fogoly lengyel.

Be világos a császár palotájára! — Zene harsog — vigalom van nála. Arany serleg, gyöngyözök bor benne, Hajtatgatja az oroszok Vitéz fejedelme.

„Hej ez a nap, győzelem napja! — És első Pál a serleget kapja — (S az urának biztatás nem kellett) : „Ez van halt meg Lengyelország Maczejovicz” mellett.“

A jó urak rákiáltják : éljen! . . . „Hozzatok be lengyel rabot nekem. Régen nem volt ily virágos kedvem; — Ma, október tizedikén, *) Készöntsen fel engem.“

Hallatára az elmés parancsnak A jó urak kacajra fakadnak. A szemük is könyözök beléje. Im' belép a fogoly lengyel A császár teremébe.

„Ide, lengyel! lépj ide. Hadd halljam : Tudod-e még : ma micsoda nap van? — Régen nem volt ily virágos kedvem; — Ma, október tizedikén, Ma készöntsen fel engem.“

Fogoly lengyel a parancsnak kézen Serleget vesz. Halottai csend lézsen. S míg könyei borába peregnék, Lángba borul sápadt arca A fogoly lengyelnek :

„Jól tudom, hogy micsoda nap van ma : Maciejovicz' csata napja; — Akkor halt meg lengyelnek hazája. . . . Felkészöntlek e nagy napon, Oroszoknak csárja!

„A könyért, mit irt e napon népem, Küldje rátok Isten átokképen, És a miért hazám megöltétek : Legyen oly nagy az az átok, A mily nagy e vétek!“

Elnémult a fogoly lengyel ajka, És poharát fenéki fölhajtja. Bősz dübében a császár arca kékül, És süvöltve száz orosz kard Száll ki hüvelyébül.

Hm! . . . Készöntöm. Megfizetek érte. . . . Hogyne — hogyne? . . . Törjétek kerékbe! — Ma különben úgy is nagy a kedvem . . . Mi a neved, lengyel szolga! Hogy el ne feledjem.“

*) Október 10-én 1794-ben ment végbe a maciejoviczei véres ütközet, melyben II. Katalin orosz cárnő seregei győztek; Lengyelország pedig harmadszor és végképen földarabolatott. Cs. G.

„Maciejovicz' csatáján En vezettem a rohamra népem' . . . Sirat engem' lengyelnek hazája. Az én nevem Kosciuszko — Emlékszel-e rája?“

A hős névre megrendül a nagy császár, Arca pirul, nemi is haragos már, Az urak is szégyenlik a tréfát : Kigunyolni egy nemzetnek Legnagyobb fájdalmát!

A császár arczán piroslik a szégyen, Szégyenülten a fogolyhoz megyen, Odanyújtja jobbát békülésre : „Menj, szabad vagy, Európa! Legnagyobb vitéze!“ *)

Csengei Gusztáv.

A szép kun leány.

Elbeszélés, írta Milez Béla.

I.

Híres, nevezetes ember vala hajdanában Gazdag Miklós uram Karczag városában; híressé tette őt a nagy Gazdag nevezet, nem épen testi nagyságáért, hanem azért, mivel ő volt a legnagyobb gazda abban az időben Karczag városában, s az egész Nagy-Kunság csak nagy Gazdag uramnak hitta. Nem is volt olyan háza senkinek, mint neki, mely szép fehér falával felül emelkedett a többiek felett; oszlopos folyosójával hosszában nyult végig az udvaron; az utcára három nagy ablaka nézett zöldre festett zsalukkal ellátva; tetején piros cserép-zsinidre mosolygott a kisdéd szomszéd házakra. Istállója beillett volna bármely szegényebb sorsu ember házához. Rácsos kapuja és kerítése úgy ki volt cifrázva, hogy nem hinné az ember, miszerint nem remekbe készítette az ács. A nagy kert végében ott morgott két cserepes malma, melyek malomházzal illően egymáshoz valának ragasztva. Szóval, szép egy épület volt biz az, s megillette nemes, nemzeti és vitéz tulajdonosát. Mert meg kell jegyeznünk, hogy az első házában ott függött a füstös nemesi czimer rettenetes oroszlányai-vaival és griff madarai-vaival, szíves társaságában a tél-, tavasz-, nyár- és őszi-asszonyok, nemkülönbön néhány kardos, buzogányos uraknak, ábrázolván azok a hét magyar vezért.

Tanyája a karczagi földeken legelső volt, s csinos, fehérre meszelt épületei fákkal körülvéve gazdag tulajdonosra mutatott. — Hát mikor még beesteledt, akkor lehetett csak látni Gazdag Miklós uram gazdaságát marháiban; a csikorgó kutagás alig győzte estéinkint itatni a sok szarvas marhát, lovat, juhot, s ugyan sokáig kellett várakozni szegényebb szomszédainak, míg az ő marhák hozzáférhettek a kuthoz. — Házánál nem is tartott csak őt lovat, melyeken a tanyára járt, s ekkor befogatta mind az ötöt egy szélitibe — akár volt teher a szekeren, akár nem. — Szőlője legrendesebb volt a szőlőkertekben, hol a csinos, köböl épült kunyhó szintén mutatta gazdag tulajdonosát.

Ismerete is őt az egész Karczag kicsitől nagyig. Tekintélye is nagy volt ő kegyelmének, mit előmozdított zömök termete, kissé potrohosa hama, melyen a két magyar nadrág sehogys sem akart megszorulni; lábai hegyes orru kordován csizmába szorultak; nyakig gombos mellénye felett báránnyal prémezett rövid kunbekecs feszengett; zsirtól gazdag hájába dugott görbe fűsijét báránnyal kucsma fődé; így öltözködött ő télen nyáron, azon különbséggel, hogy vasárnap és más ünnepeken a kun-bekecsre még egy csaknem földig érő hófehér szür

is járult, melyen a nem használás idejében rendszeres összehajtogatásnak nyoma látszának, s ha a kapun kívül ment, ezen öltözetet ki-egészíté egy, vele csaknem egyenlő magasságú vékony bot. Hozzá adva még ezekhez a jó éleştől piros, kővér arczát, a tulságig széles, fekete szemöldököt, a tömött fekete bajuszt, mely alól csakugy mosolyog a jó egészség : előttünk képzelhetjük nemes Gazdag Miklós urat, a nagy birtokost, a város egyik érdemes szenátorát.

Vala pedig Gazdag Miklós uramnak minden ingó és ingatlan vagyonai között egy kedves kincse, egyetlen gyermeke, a tizenhat éves szöke Juliska. Szép volt Juliska, mint a feslő rózsza, élte legszebb korában. — Karcsu, mint az illatos fehér liljom. Ő volt az apjának egyetlen drága kincse; nem szólok hazugságot, ha azt mondom, hogy két szemének fénye. Gyakran el-elbámulta leányát, gyönyörködve legettette szeméit a szép szöke gyermekre, nehéző soha tört ki olykor-olykor kebléből s gyenge hangon mondogatá : tökéletes képmása szegény megboldogult édes anyjának! Ilyenkor egy pár könyecsepp ragyogott, Miklós gazda szemében, de csakhamar letörle azt, újra megvigasztalódott, ha leányára tekintett s boldognak érezte magát, hogy oly gyermeknek lehet apja, kit az egész vidék szép kun leányának, karczagi anyagnak nevezett. Meg is érdemlette Julcsa a szép nevezetet, mert szépségének nem volt darab földön párja, jószágáért pedig méltán neveztek anyagnak; mert a környéken nem volt oly szegény, a kin ne segített volna egy vagy más módon. Emellett a ház körül serény, munkás volt. Nem pihent az ő keze soha, mindig tudott valamit találni; a cseledekkel együtt munkálkodott; a konyha körül már ügyet sebben forgott az öreg Sára asszonynál, ki gyakran szembélt rá, hogy mit törí magát, mikor nem kényszeríti rá senki; azonban magában gyakran mondogatá : be boldog apa, hogy ilyen leánya van s be boldog ember lesz, a kihez feleségül megyen. És a boldog apa mindent gyönyörködve nézte, nem tiltotta el leányát a kenyérsütéstől, nem a fonástól, szövéstől, varrástól — ámbár azt más is elvégezhette volna. Hadd tanuljon — ugymond — hasznát veszi még; tudnia kell azt mind a jóra való leánynak, s biz abban el nem szakadnak karjai.

Ez volt hát Gazdag uramnak egyetlen kincse. — Jártak is az ő házához seregestől az ifjak, Karczagnak leggazdagabb, legelőkelőbb legényei. Volt is miért járni; szép volt a lány, jó is, e mellé gazdag, kelle még több, hogy a legények csoportosan járjanak a perjés-zugra abba a nagy, fehér, cserepetős házba, annak a nagy fehér háznak szép galambjához, Gazdag Miklós uramnak ő Julcsa lányához. Szívesen is fogadta Gazdag uram őket s el-eltanyáztatott velök, hanem a háznak gyöngye ibolyája alkalmat de soha nem adott rá, hogy vele egyik vagy másik enyeleghessen, s a legényeket rendszeresen magukra szokta volt hagyni. Mondták aztán az ifjak, hogy : Miklós báty! szép a leánya az igaz, de nagyon vad hallja! Semmi az szép öcsém, gyermek még látjátok, majd megnő, majd nem lesz akkor vad — szokta aztán ő felelni.

Nem is merte fölnyitni egy se száját kérekepen, pedig majd mindeniknek ilyesmi volt szándékában, féltek attól a hamis szöke leánytól, hogy majd kikoszarazza őket, várták míg megszeliidül.

II.

Vala Gazdag Miklós uramnak Madarason egy igen jó embere, Nemes Kun Péter uram. Ő is nagy gazda volt a maga nemében s öz-

vegy, mint Gazdag Miklós uram, szerették őket egymást nagyon, s a szó teljes értelmében benső barátok voltak. Volt Kun Péter uramnak egy nagy hórihorgas fia, kiből az apja erővel tudóst akart faragni s bevitte a debreczeni iskolába. Jaj de Lőrincz nem oda való ám, orra az iskola szagát sehogysem állja ki. Hejh sokkal jobb oda haza lovat hajtani, mint itt azokat az átkozott könyveket forgatni. Így sohajtozott Lőrincz, midőn bevitte apja Debreczenbe, s hogyan, hogyan nem, de megtörtént a csoda, hogy mikor apja haza ért, mit kellett látnia : nagyreményű fia nyitotta ki elébe a kaput. Ismét bevitte a kollegiumba, s hogy haza ne szokhassék, őt nagy ember mellé adta egy szobába, adván nekik pénzbeli jutalmat, hogy fiát haza ne bocsássák, hanem szoktassák a diákok élethez. Nem is bocsátották azok el Lőrinczet — kik különben nagy lurkók voltak — kaptak az alkalmon, s bőven levén pénz, volt dinomdánom. Lőrincznek is tetszett a dolgok ezen folyása, nem nagy kedve volt a haza szokásra s midőn a pénz elfogyott, társai unszolására irt apjának egy igen szép, szivredhető levelet, melyben elődjára megjobbulását, leírja a diákélet gyönyörűségét, s végül így szól : annyira megkedveltem ezt az életet, hogy már akár soha el nem hagynám, csak pénzt, pénzt jó apám, mert az a főkéllék!

A jó szivű apa örömkönyveket hullatott fia soraira, s a legközelebbi debreczeni szabadság alkalmával küldött neki jó összeg pénzt, egy fél disznót, egy pár kenyert s egyéb tarisznyabeli históriát. Így ment a dolgozó 5 évig; Lőrincz urfi hűséges taposója volt őt jó barátjával a debreczeni homokutczáknak, hűségesen meglátogatta mindennap a csapszékeket, de nem az iskolát, hül csak újságból lehetett őt látni. Nehezen túrták ezt a professorok, többször elhatározták kicsapatását, de vártak, hogy majd megjavul. Végre csakugyan megtörtént, a minek meg kelle történnie. Egyszer ugyanis valami debreczeni csapszékeben igen furcsa históriába keveredett, ugy, hogy azok a jószivű, de mégis szigorú professor urak — minden ellenszégűse daczára — kezébe nyomták a rettenetes utilevet s csengetyű sármal kongása közt örökre száműzték az iskola falai közül Lőrincz diákok; sőt hogy a többit ne rontsa, a városban sem maradhatott, onnan is kitiltották.

Haza indult nagy busan Lőrincz urfi, reszketett most ez egyszer apjával találkozni; de apja már előre megtudta fiának szomorú esetét s mivel igen lágy szívvvel áldotta meg a mindenható, a kapuban várta szerencsétlen fiát, s mikor az megérkezett, sirva borult nyakába fiának s még ő kérte az engedelmet, hogy erőszakosan adta diáknak. — No de ne busulj fiám! Csak hogy itthon vagy, megélsz te itthon is, van még apádnak annyi, a miből eltarthat; megházasítalak édes fiám, elég már nekem annyi, amennyit tanultál, hiszen őt esztendeig voltál a kollegiumban, őt év alatt pedig sokat lehet tanulni. — Ilyen szavakkal fogadta az érzékeny szivű apa szerencsétlen fiát, s azóta otthon korhelykedik a nagy kamasz; apja gyöngeségét felhasználva, fogyasztja a vagyonot minden módon. A legzifrább leggazdagabb öltözetekben jár, hajának jó szaga már messziről megüti az ember orrát, pedig mit ér a kikent szagos haj, ha üres főt takar! Szóval első gavallér volt Madarason Kun Lőrincz. — És a jó apa gyönyörködött cifra fiában, minden legkisebb igényeinek a legnagyobb készséggel megfelelt. Csak egy nem tetszett az öreg urnak, az t. i. hogy fia a helybeli vendéglősnek nem épen a legjobb hírből álló kisasszony leányához jár. Sokszor pirongatta őt ezért apja, de csak falra borsót hányt; mert Lő-

rincz kijelenté, hogy ő bizony nem jár sem egyik, sem másik paraszt lányhoz, nem is kell neki egyik paraszt lány sem feleségül; keresett már ő rangjához illő társat s ebbe apjának szölsása nem lehet.

— Hogy szölsáson van bele, azt megmutatom, és úgy fog történni, a mint én akarom — szól nagybuszan erre Péter gazda — s parancsot ad Jancsinak, hogy fogjon be tüstént, menni fognak Karczagra, s ott egyenesen Gazdag Miklós uram udvarára hajtson be. Ez csakhamar megtörtént s Péter gazda — nagy irhás bundájába temetkezve — kihajtatott az udvarról. Lőrincz urfi pedig, ki apja szokatlan mogorvaságából s hirtelen távozásából nagy dolgokat vélt majd történni, kissé komolyan kezdett gondolkozni, s átlátta, hogy igazak apjának szavai; de megint csak észébe jutott a fogadós Lizikéje, mire arca ismét felderült s magára kapta rózsás szűrét s fityülvé ballagott a fogadóba.

(Folytatása következik.)

Hirlapirodalomunk a 19. században.

Első közlés. 1801—1830.

(Folytatás.)

A többi folyóiratok ezen időből : „Felső Magyarországi Minerva. Nemzeti folyóirat” gr. Desseuffly József buzgalma által alapítva 1825-ben, évnegyedenként 4-rében 15 éves kötetekben egy könyomatu arczképpel jelent meg Kassán Ellinger István nyomdász költségén és *Dalbázy Mihály* szerkesztése mellett. 1829-ben alakját 8-adrétre változtató. — Egykori folyóirataink valódi gyöngye. Ebben kevesebb gond fordított az élet hasznaira, mint az elme és szív művelésére s fordítók is felvették. (Muzarion Új folyam. 1833. I. 29.) Tartalma meghaladja a Tudományos Gyűjteményét, mert cikkeiket igen megvalogató és csak ismert jeleseinktől közölt eredeti és fordított vegyes tárgyú cikkeket, kiterjeszkedett a szépirodalomra is, s külföldi classicusaitól átitelt darabokat is felvett, e folyóiratban legtöbbször találkoznak Kazinczy, Kiss János neveikkel. Előfizetési ára helyben 5 pft. postán 6 pft. volt. — Előfizetők száma: 1825: 403, 1826: 264, 1827: 263, 1828: 278, 1829: 291, 1830: 280. — (Uj Ismeretektára II. 374.)

„Élet és Irodalom.” Szemere Pál és Kölcsey Ferenc felügyelése alatt indult meg ezen első aethetikai folyóiratunk időhöz nem szabott 14 ives 12-edréti kötetekben Pesten. I—IV. rész. (v. I. kötet) 1826; második kötet V—X rész 1827 b. s ezota „Muzarion” főcímmel, harmadik kötet XI—XIX r. és negyedik kötet XX—XXIX r. 1829. Trattner nyomdájában. „Megjelent a munka Irodalmi részében, melynek eddig különösen mivelve nem volt. Az Aethetikai IZlés, s a Kritika fő czéje. (Élet és Liter. I. 1826. 3 l.) Itt jelentek meg 1827. Döbrentey kritikái levelezései Kölcsey F.-el és Szemerevel. (Uj Ismeretektára II. 410.) Toldy jeles tudósunk az első kötet bírálatát ily szavakkal kezdi : „Előttünk vagyunk első kötetek azon gyűjteménynek, melyre Szemere már tizenegy esztendőelőtt gyűjtött, s több ízben gyűjtött munkáját másoknak, kik hasonló kezdenek, általengedé s maga visszalépett. Az idő mindinkább meglátszék kívánni e feltételt végrehajtását, s a tisztelt férfit Kölcseyvel összeállván, e részt jelenben mutatná adja; mily hasznos lehessen ezen intézettel várnunk olvasóink s fiatal íróinknak? mily részvételt s buzditást a község részéről a kiadóknak. (Tud. Gy. 1826. X. 95.) Foglalatát szépművek és széptani cikkek, azok feletti bírálatok — nyomozások, tévek; a tudományos életben előforduló dol-

gokat : levelezéseket, jeles gondolatokat, mondásokat, vetekedéseket és kritikát tartalmaz. (Toldy Magyar irodalom kézikönyve II. 142. Muzarion Új folyam I. 1833. 31 lap.) Bajza így nyilatkozik e folyóiratról : „Midőn az Élet és Irodalom Szemere Pál szerkesztése alatt, — mert Kölcsey csak munkatársa — 1826-ban megindított, nem kis remények támadtak bennünk, hogy ez leszen nemzetünknek első folyóirat, mely bizonyos s elhatározott karakterrel bírni, kitzűzött irányainak megfelelni s ama sovány fás, untató közepszerűségéből bennünket kiemelni fog s reményünk az 1827-ben megjelent második kötetnél sem hagytak el. E köteteknek nem volt ugyan encyclopaediai irányuk, mint például a T. Gy.-nek vagy Erdélyi Muzaeumnak s ugy szólván csak a művészetet tárgyazák, de specialis céljoknak nálunk még mindeddig nem tapasztalt szerencsével feleltek meg. Tartalom életphilosophiai volt mellékesen, az aethetika főkép. Ama része practicaí uton, a közéletnek sokféle ágait érdeklő rövid, többnyire aphoristikai észrevételekben műveltek; emez theoriában s praxisban egyszersmind, az az szépművek s ezeknek kritikái által. Ama szokatlan szép nyelv s előadás, grammatikai szabályosság, több oldalú izlés kitzisztult ismerettel s philosophiai mélységgel párosodva, mik ezen két kötet cikkeivel nagyobb részint bélyegezték, meglepők valának s minden jobb izletűk által valódi örömmel fogadtattak. — (Kritikai Lapok IV. 1834. 7—8 lap.) — Mint különösség említendő, hogy az Élet és Irodalom 18-ik részében 234—306 lapokon ezen tételt : „Nincs legkisebb tisztelettel szülei eránt,” mit Jenisch német nyelven négyezer tudott csak variálni, azt Szemere 2355-ször tévé. — A négy kötet ára 4 ft. 48 pkr. (Eggenberger : Magyar könyvek. Pest 1829. 15 l.) (Kazinczy) levelezései Kisfaludy K.-al és ennek körével. Pest 1860. 56. 73. 75. l.)

„Egyházi Értekezések és Tudósítások.” Ezen folyóirással igyekezett Veszprémben, a szép irályu s nagy érdemű Horváth János rudinai apát, veszprémi kanonok, s később sz. fehérvári püspök a magyar kath. egyház részén érzett szükségét pótolni 1820-ban indult meg évnegyedenként 12 ives 8-adréti kötetekben és 1824-ben a 20-dik kötettel megszűnt. Főmunkatársak voltak e folyóiratnál : Guzmics Izidor és Hrabovszky György. Ára a 20 k. net 16 pft. (Tud. Gy. 1820. X. 99. 1821. XII. 66. Eggenberger : Magyar könyvek : 1829. Pesten. 15 l.)

„Lelkipásztori Tárház, vagy olyan gyűjtemény, melyben a Prédikatori hivatalra tartozó dolgok egymás után röviden feltaláltnak, és a melyeket a vele élni akaróknak hasznokra kiad Fábrián József.” Theologiai folyóirat protestansok számára. Pesten Trattner János Tamás költségén jelent meg 1818-ban 12 ives 4 kötet 8-adrében. Ára 2 pft. (Tud. Gy. 1818 V. 134. X. 129. Eggenberger : Magyar könyvek. Pest. 1829. 17. l.)

Egy humoristikus folyóirat is jelent meg ez időszakban, melynek czime : „A Tudós Palóc avagy Furkács Tamásnak Mónosbélőlakó Sógor-urához irt levelei.” Megjelent Pesten 1803-ban. Hartleben Konrad Adolf könyvkereskedésében 3 ives havifüzetekben 8-adrében nyomtatott Budán. Saturated és gunyoros élezlap az „Eipeldauer Briefe” nyomán a buda-pesti szokások, divat — erkölcselenség stb. ostorozására, kár hogy négy füzetnél több nem jelent meg belőle. (Schedius : Zeitschrift von und für Ungarn. 1804. V. 244. l.)

A fennebbieken kívül még némely jelentéktelen folyóiratok keletkeztek és tüntek le, melyek megemléstését, minthogy e cik-

hez tartoznak, szükségesnek látom, ilyenek voltak: Sándor István „Sokféle”-je 1791-ben kezdte Győrött 8-adréttben és 1801-ben a IX—XII darabbal, melyek Bécsben jelentek meg, bevégezte ezen vegyes tartalmú folyóiratát, nagyobb része saját tollából folyt. (Catal. Bibl. Telekianae. Vienna III. 1811. 284 l.)

Molnár János „Magyar Könyvház”-a 8-adréttben 1783—1803. XX. szakasz (kötet) Pozsonyban és Pesten. „monotoniára hajlik s jobbára csak világ- és természet historiai tárgyakat foglal magában. (Élet és Literatúra I. 1826. 308 l. — Catal. Bibl. Telekianae III. 284 l.)

„Mulatságok.” Somogyi Csizmazia Sándor szerkesztette és Landerernél jelent meg Budán 1805-ben.

„Segítő. Hónapos irás a szép-nem előmozdítására.” Kis-csoltói Ragályi Tamás 1806-ban (akkor még ifjú, később nemzetünk Catoja) szerkesztte; munkatársa: Szemere Pál. Aesthetikai folyóirat, Budán jelent meg, és a 7-ik füzetével elakadt. Jobbára a szerkesztő munkáit foglalja magában. (T. Gy. 1826. X. 103. — Élet és Lit. I. 1826. 309 l.)

„Uj Holmi.” Tudományos folyóirat. Pesten jelent meg 1810-ben, de lábra nem kaphatott, azon évben elhalt. (Tud. Gyűjt. 1821. XII. 66.)

„Helikoni kedvtöltés, a magyar literatúrának némi barátai által” Kis János szerkeszté 1819—1820, sives 8-ad réti 4 kötet jelent meg Pesten Trattner Ján. Tamás nyomdájában. Horváth Ádám, Berzsenyi, Takács Judit költeményei disztik; ára 1 fr. 36 kr. (Tud. Gy. 1819. IX. 126. — Eggenberger: Magyar könyvek. Pest 1829. 24. l.)

„Laura.” Oktatva mulattató Ujság a pallérozottabb magyar Familiák számára. Közrebocsátotta Gödörházi Gödör József szendi evang. Predikátor, 1824-ben Rév-Komáromban nyomtatott özv. Weinmüllerné betűivel, 8 ives havi füzetekre, egy évre 15 fr. V. cz. volt az előfizetés helyben. Január-és februári füzetek megjelentével megszünt. Szépművészet tudományal kevert, hanem kevés izlés, s még kevesebb tapintattal. Toldy ezt jegyzé meg róla: Feledség borítsa szízedünk s honunk ilyen termékeit, s az idők Archivuma nevét fel ne jegyezze szégyenre. (Tud. Gy. 1826. X. 105.)

„Aspasia”-nak csak egy kötetet látott napvilágot 1824-ben. Aesthetikai és belletrist. tartalommal, sok jeles munkával dícseszkiz a több gyenge közt, s jobb kézben boldogulandó vala. (Tud. Gyűjt. 1826. X. 105.)

„Aglája,” egy ifju egyesülettől. 3 kötet

nagy 8-adrét. Kolosvárt 1829. kötte 1 fr. 30 kr. pp. (Eggenberger: Magyar könyvek. 1829. Pest. 71. l.)

(Végo követszik.)

A fekete-ardói régi templom.

Fekete-Ardó Ugocsa megyében, a Tisza baloldali, kellemes rónaságon fekvő magyar-orsz mezőváros 1198 lakossal; egyébiránt engedelemmel mondva, inkább egy jókora faluhoz mint városhoz hasonlít. Kisdé házai közt feltűnnek a reform. és gör. e. templomok; de legkivált vonja magára az idegen figyelmét a város közepe táján busan álló, pusztulásnak indult régi római kath. templom, mely mind építészeti modora, mind a belső falaira alkalmazott fresco-festészetek tekintetéből figyelmet érdemel.

Az egykor nem kicsiny épület góth stílus nyomait hordozza erős falain; a nyugati oldalon álló vastag, idomtalan torony csonka s ugylátszik, legalább felét veszté egykori magasságának; rajta egész a rögtönzött fe-

vannak kitéve, de erősen daczolnak az elemekkel, s eleven piros színöket állandóan megtartják.

Ugy értesültem, hogy a tudományt és szépművészetet kedvelő Haas Mihály, szatmári püspök ur ő exja, mind a fekete — mind az említett szőlős-vég-ardói érdekes templomok rajzait beküldé a magyar akademiának s intézkedett, miszerint a régi frescoképek is hű hasonmásban őriztessenek meg az utókor számára; diésérettel elismerendő az is, hogy ő exja a fekete-ardói templomot, mely számos évtizeden át fedetlenül állta, önköltségén beszüntetése s ekkép falait a további enyészettől megmenté.

A fekete-ardói templom keletkezésének eredetére jönni, felette nehéz; emléktábla vagy felirat rajta nem létezik, kivéve a frescoképeken látható régi góth betűkkel írt magyarázatokat, miknek azonban nagyobb része még a vakolat alatt rejlik.

Fekete-Ardó községe egyébiránt nagyon régi, már 1337 évben előfordult neve egy, a szomszéd Gyula helységet illető határjárás

okmányban; ez időben Fekete-Ardót orosz-származású urak birtokolták, névszerint „Ondrej pán,” ki peres vizsgálkodásba veyült Perényi Miklóssal, ki őt jószágában megtámadá; 1417-ben pedig ugyan csak Ondrej pán (magyarul: András ur) családjának Helele nevű tisztje ellen folyt tiszti nyomozás, Kusalyi Jakes István sertéseinek Oroszi helységéből erőszakos elhajtása miatt. — 1449-ben a Perényi-család jött birtokba

okába e helységnek s az mind végig kiegészítő részét tevő a nagyterjedelmű nyalábi uradalomnak, melynek jelenben is számos közbirtokosa van.

Véleményem szerint e templomot a XIV. században a még Robert király alatt 1339-ben Magyarországra érkezett Koriátovics Tódor podoliai és litvániai hercegtől, később 1345 körül bevezetett s Bereg, Mármaros és Ugocsa-ban elhelyezkedett oroszok építették, kikhez a fennebb említett Ondrej uram is tartozhatott. 1345 évig egyébiránt oláhok is lakták e vidéket, kik Drágos vezérlete alatt ekkortájtban azért hagyták ele a vidéket, mert Nagy Lajos őket a keresztény vallás felvételére szorítá. Lehocky Tivadar.

Az orosz-lengyelországi csatáról.

A történetkönyve ismét gazdagabb; az elnyomott Orosz-Lengyelország új szabadság-harcza egy fényes, de gyászos lappal gazdagította azt.

Legyelország, első felosztása óta, ki-

lenczven év alatt, sohasem mondott le az uj-jászületés reményéről, s folytonosan küzdött, számtalanszor ontott vért, elnyomója, az orosz ellen. Ennek minden ellenségéhez csatlakozott, s menekülte, a legutóbbi orosz-háborúban is, ott küzdöttek a törökök és francziák zászlói alatt.

Az 1831-iki fölkelés alkalmával jogaik utolsó maradványától is megfosztatván, az orosz hatalom vaskarja még súlyosabban nehezedett rájuk; mig a legközelebbi ujonczozás egyenesen a nemzet életét látszott fenyegetni.

Az orosz katonaság Varsóban, folyó évi január 15-én, éjjel, az ágyban rohanta meg s válogatás nélkül vitte magával a lengyel ifjúságot.

Ez erőszakoskodás híre gyorsan járta be az országot, s ez volt a szikra, mely lángra

uti sineket, s így az ellenség kénytelen volt velök megütözni.

Általában a nagyobb orosz hadtestek szétszórják a fölkelőket, mig kisebb csapatok ellen a lengyelek rendszeren győzelmet aratnak, s ily módon fegyvert, sőt ágyukat is szereznek maguknak.

A harczt különösen az oroszok, roppant kegyetlenkedéssel folytatják. Hogy mennyire értenek hozzá, szomorubb éveinkből Losonc példája után tudjuk. A kirabolt, lángba borított lengyel városokban, boszus fegyvereket tehetetlen aggok, s ártatlan csecsemők sem kerülnek el. S a komoly Európa másfél hónap óta hideg részvétlenséggel nézi e kegyetlenségeket; Lengyelország pedig, bár 1863-ban újra életveszélyes sebeket kap, mint kapott 1831-ben: s másfél hónap óta vérzik a tulnyomó erő ellen folytatott gue-

miőn az elsőtétetés legnagyobb volt: de annak elmúltával feltűnőleg gyorsan nyiták meg a növények csukott leveleit, vagy virágait. Dr. Beinert Charlottenbrunnban és Ehrenberg gyógy-szerész Kraitzban (Schlesia-ban), napsötétos alkalmával még a harmat esését is észrevették.* A botanikus kertben egy denevér már mutatkozott is, és a birkák a mezőn összecsoportosultak, és fejüket összedugták, mintha az este bekövetkezett volna. — Charlottenhofban, Postdam mellett, az udvari kertész saját szemével látá, hogy a világosság fogyatkozásával több virág csukta be pártáját; a neánts virág pedig csak kelyhét ránczosítá össze. Erre azonban helyesen teszi Schlechtendal tanár ur azon észrevételt, hogy ezen virágok közül többen dőlőnönként napsötétos nélkül is be szokták csukni kelyheiket.

A delejesség mint életmentő szer. Azon szegény varró nő, ki egyszer kiszámítá, hogy nem kevesebbet, mint 20,649 öltést kell tennie, mig egy inget elkészít, irigylé talán csendes varró asztala mellett annak sorsát, ki neki a tüt hegyezi a varrás-

Az orosz-lengyel csatáról: A Radom melletti csata.

lobbantá a különben is ingerült kedélyeket. A lengyel ifjúság, semhogya magát orosz célok kivételére eszközül fölhasználtni engedje, elhatározá, inkább saját szülőtte földén vérzeni el, s az erdők mélyébe menekülve, tekintélyes csapatokká alakult. A Miosz-lavszki vezérlete alatt külföldön levő menekültek, s az országban folytonosan működött forradalmi titkos társulat, az általános elkészedést fölhasználva, kitézte a lázadás zászlóját, s általános lett a fölkelés, melynek bővebb leírása, tüzetesebb ismertetése inkább testvérlapunk körébe tartozik. Itt ezzuttal a reménytelen harczból csak egy képet mutatunk be olvasóinknak, mely az orosz csapatok s a fölkelők közt a Radomi erdőnél január 28-ikán vívott csatát ábrázolja.

A fölkelők épen az orosz csapatokat szállító vonat érkezésekor, fölsgagatták a vas-

rilla-harczban, de a sebeiből folyó piros vér mutatja, hogy a tetszalottból nem költözött még ki az élet, s kecsgetti a remény, hogy hazája nincs még elveszve egészen.

A természet köréből.

A napfogyatkozás befolyása a növényekre. Dr. Hoffmann Giessenben és Meyer tanár Königsbergben tapasztalatokat gyűjtöttek aziránt, van-e a napfogyatkozásnak befolyása a növényekre? és vizsgálataik eredménye az lett, hogy a napfogyatkozott világa a növényeket bizonyos jelenteke csak gyengén serkenti. Ellenben Göppert tanár azt tapasztalta, hogy a napfogyatkozott világa nagyobb vagy kisebb befolyást csak bizonyos növényekre és leginkább a hüvelyesekre gyakorol. A virágok és levelek összerodósodése és lekonyulása legnagyobb mértékben akkor mutatkozott,

hoz. Talán gyenge testére gondolt, mely ezen egészséggrontó testi foglalkozás mellett lassankint elsovad. De másrészt kitudja, hátha a tühegyező irigylé a szegény varró nő sorsát, és az életlő hosszadalmas varrást sokkal kedvezőbb foglalkozásnak tartotta, mint a kevésbé időrabló és jövedelmesebb tühegyezést? A dolog igen egyszerű. A tügyárakban, főleg a tühegyező műhelyben, a levegő, melyet a munkások tüdőjökbe szívának, kilehelnek, folyvást finom aczélporrall és forgácsal van megterhelve. A szegény munkás, ki ezen aczél- és vasrészeket tüdőjébe szívja, bizonyo-

*) Hogy a harmat esését napfogyatkozás okozta volna, méltán kételkedhetünk rajta; minthogy a harmatosság nem a világosság fogyatkozás, hanem a föld gözének kipárolgása és a hideg testekre, különösen pedig a növénylevelekre való lecsapódása idézi elő, hasonlóképen ahoz, mint midőn ha meleg szobában a szép tiszta üvegbe hideg vizet öntünk, az üveg oldalán a szoba légköréből lecsapódott vízgőzből harmat képződik. Hasonló tümenéyt veszünk ablakainkon is észre, midőn a levegő a szobán kívül hideg, belől pedig meleg; valamint az ablakok befagyása is innen származik.

**** (Magyar díszmű-irodalomunk)** ismét egy érdekes albummal szaporodott, czime „*Csonakut Rotterdamtól Pestig*”. Irtá *Birly István*. Pest, Geibel A. (Grill Károly) bizományában. 1863. Tartalmazza azon, mind rendkívül hosszúsága, mind kalandossága folytán nagyérdemű csonakutazás leírását, melyet a mult nyáron *Rosty Pál* és *Birly István* urak Rotterdam és Pest közt tettek. A 14 és fél nagy negyedrétü ivből álló albumot kilencz köre nyomott kép ékíti Rachtól Lipsében, Reifenstein és Röschtől Bécsben, s Patakitől Pesten. Mind a nyomás, mind a kötés igen szép s amaz Heckenast Gusztáv nyomdájának, emez Boldog Lajos helybeli könyvkötőnek becsületére válik.

**** (Bajza Jenő „Zách Felicián” című tragédiája)** újabb átdolgozásban már ki van tűzve előadásra a nemzeti színháznál. E darabról, műterők, kik olvasták, nemcsak elismeréssel, hanem meglepetéssel nyilatkoztak.

**** (Urbéri egyezkedés.)** Gróf *Viczai Héder*, Ötveny-szigeth határának földesura s az ottani lakosság között 20 év óta fennforgott birtokrendezési ügy, — mint a „Gy. K.” írja, — mult hó 23-ikán szerencsés véget ért, amennyiben a lakosságra nézve igen kedvező egyezség jött létre. — Az uraság a helységhez legközelebb eső földeket a lakoságnak engedte, s a távoli jobbágyi dűlőket is a legjobb minőségű földdel cserélte ki; a maradvány-földek utáni váltáságnéből több mint 2000 főt elengedett, s végre, sajátjából 6 holdat az egyháznak adott át. A költséges törvénykezési út helyett az egyezkedés valóban czélravezetőbb.

**** (Névváltoztatások.)** Felsőbb engedély folytán *Schroll János* kaposvári hivatalnokszt, *Antal, György, Lajos, Amália* és *István* gyermekeivel együtt „*Hantos*”-ra, — *Rittmiller Ferenc* győri kőfaragó mester „*Réthi*”-re, — *Prescher Rudolf* joghallgató és *Prescher Ede* szabóságod testvérek „*Szekély*”-re, — *Hirsch Vince* rimaszombati lakos „*Szarvasi*”-ra, — *Ellenberger Ferenc* banai lakos „*Kéhegyi*”-re, — *Knauer István* kassai zongoramester „*Küvesdi*”-re változtatták vezetékneveiket.

**** (Vakmerő rabló) A paulisi vendéglős** szobájába a mult napokban egy ismeretlen egyén tört be, az ott alvó vendéglősnét torkon ragadta, s hasába kést ütött; ez elajdult, mire a szomszéd szobában alvó 12 éves gyermeke kifutván, a rabló a gyermekekre rohant; az anya ezalatt az ablakon kiemélt, s szomszédjait fölveré. A rabló azonban a láma daczára összeszedte a szobában található pénzt és azzal odább állt. Kinyomozására a vizsgálatok megkezdettek. A megsebesített vendéglősné és gyermeke életéhez kevés a remény.

**** (Meggyilkolt elefánt.)** Németországban *Kirchheimban* nem rég egy nagy him elefántot gyilkoltak meg. Az állat már oda menetelekor utközben, vad, haragos volt, és a szekeret, mely kaliczkáját vitte, szinte felborította. A fogadóba érve, 12 nehezék digitális adtak be neki, — ettől csillapodott; de a mint gazdája közeledett hozzá, újra megdühödött, azért meggyilkolását határozták el. Előbb kenderméreggel tettek próbát, a mit szemlében adtak be. Nem használt, pedig jó nagy adag volt. Csak a meglövés volt hátra. Oda gyűltek a legjelesebb kirchheimi vadászok s golyóval mind egyszerre szembe köszöntötték. Minden golyó talált, de az elefánt csak állott csendesen. Tovább egy óránál folyt a tüzelés, míg a colossalis barom párszor hátrahanyatlott, de ismét összeszedte magát, felállt, ketreczét szétszakította, s méltóságos léptekkel kezdte mérni az udvart. Első lábára kötél volt kötve. Próbálták lerántani, de csak a kötél roppant el; ő talpon maradt. Mivel azonban már szeme nem volt, közel férték hozzá s végre csak mégis meggyilkolták. Magassága 5³/₄, sing volt; agyara 5 láb, sulya 8600 font. E hatalmas állatnak kitartó nagy életereje valóban bámulatos.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beklüdetett: *A magyar írói segélypénztár számára*: Szénváraljáról az ottani olvasókör *Széles Endre* elnök által 40 ft.

Ugyanazon czélra: Német-Ujvárról az ottani ifjuság által rendezett táncszárművel jövedelme *Kerkapoly Balázs* által 36 ft. (Az erre vonatkozó bővebb tudósítást jövő számunkban közlendük.)

Nemzeti színház.

Péntek, febr. 27. „*Az élet szinfalai*” vigjáték 5 felvonásban. Dumanoir után fordította *Bulyovszkiné*.

Szombat, febr. 28. „*Dinorah*” regényes opera 3 felvonásban. Zenéjét szerze *Meyerbeer*.

Vasárnap, márt. 1. „*Dalos Pista*” népszínmű Szilgigetitől.

Hétfő, márt. 2. „*Lear király*” szomorujáték 5 felv. *Shakespeare*-től.

Kedd, márt. 3. *Szekély Imre* zongoraművész hangversenye.

Szerda, márt. 4. „*Pajtáskodás*” vigjáték 5 felvonásban *Scribetól*, fordította *Feleki*.

Csütörtök, márt. 5. „*Lalla Roukh*” regényes opera 2 felv. Zenéjét szerzette *David Bódog*.

Budai népszínház.

Febr. 27. „*Csikós*” népsz. 3 felv. Szilgigetitől. Díjmentes népelőadás.

Febr. 28. „*A dajka*” operette 1 felv. Offenbachtól. Ezt megelőzte „*Liviust olvassa*” vigi. 1 felv. Mindkettőt fordította *Tarnay*. Az új operette ha nem tartozik is szerzőjének legjelesebb művei közé, bohó szövege s több helyen kedves dallamánál fogva sokáig látogatott darabja lesz a népszínháznak. A jó előadás, különösen *Harmath Emmának* szép éneke, s *Szilágyinak* ügyes játéka, köztetszésben részesült. A másik öszetakolt férczdarab színrehozását csak sajnálni tudjuk, s a benne előforduló valószínűségeket a közreműködők számos botlása s hibás játéka még kiállhatatlannabbá tette. Hogy többet ne említsünk, csak a főszereplő *Libera Gizella* egy jelenetét hozzuk föl, ki, hogy az ablakon leereszkedjék, a zsebkendőket unalmasan hosszú ideig kötözgette, s végre is annak használása nélkül, hatás-vedasztat kedveért kiugrott.

Márt. 1. Az előbbieneket ismételték.
Márt. 2. „*Dunanan apó és fia utazása*.” Operette 3 felv. Offenbachtól.
Márt. 3. *Ugyanaz*, ezuttal 19-edszer, s folytatást szuflott színházban.
Márt. 4. „*A vén parókások*.” Vigj. 4 felv. *Sardoutól*. *Francziából* ford. *Tarnay*.

Márt. 5. „*Egy óra egy házaspár életéből*.” Vigj. 1 felv. és „*Lucifer a zöld ördög*.” Néma-játék.

Szerkesztői mondanivaló.

6488. *Tótmegyer*. P. L. Igen szivesen adnánk felvilágosítást, de mikor most, a második levél utján sem értjük ön kívánságát. Azt írja ön: „Múltkor tettek a V. U. mult évi utolsó számban, a telekkönyvi munkálatokat érdeklő, Tatában (ha jól emlékszem) lakó kiadó ur nevét velem közölni.” E pár sorból nem tudunk eligazodni, mit akar ön. Részletesebb magyarázatot kérünk.

6489. *Bécs*. Kérjük a számlát a „soll” és „haben” szerint. Két hét múlva szivesen; addig másképp vagyonk lefoglalva.

6490. *Bárkós*. G. Gy. Arra nem vállalkozhatunk, hogy a hozzánk beklüdetett verseket (melyek száma legio) még bírálgassuk is. Ennél szebb és hasznosabb foglalkozást is találhatunk magunknak. A beklüdetett műveket vagy adjuk, vagy nem adjuk; de hosszabb indoklással nem szolgálhatunk. Ha pedig — mint szoktuk — a beklüdetett versek 1/10 részéről rendszeren nem szólnuk, ezt is feleletnek kérjük tekintetni. A használhatókat adjuk, a mikor lehet, a többi elpusztul. Külön versbírói osztályt nem állíthatunk. — (Szolgálok ez értesítés tudomásul számos türelmetlenkedő fiatal versíró hazánkbanak.)

6491. *Agárd*. K. I. Reméljük, jövő számunk eleget fog tenni ön ahajlásának. Minden köszönet van.

6492. *Szarvas*. L. G. Jelen számunkba már későn érkezett az örvendetes tudósítás. Legközelebb.

6493. *Z. Pest*. Ily tárgyú művekkel nagyon el levén halmozva, a küldöttek közté most ugyan nem ígérhetjük, de egyéb kívánataira nézve megteszünk mindent, a mi hatáskörünkbe esik.

6494. *Kún-Sz.-Miklós*. Sz. K. Köszönet a megemlékezésért. Unepélyes alkalomra várnuk.

6495. *N.-Zellő*. F. M. Érdekkel olvastuk az újabb közleményt. Hogy előbbi állításaink nagyobb sulyt szereztünk, nem marad egyéb hátra, mint a dolgot az ön által is megnevezett nyelvtudósunk ítélete alá terjeszteni. Meg fogjuk tenni.

6496. *Eger*. U. L. Sajnálva tudatjuk, hogy a kívánt régió számokból kiadó-hivatalunk egyetlen egygyel sem szolgálhat. Egyes évfolyamok efféle hiányai most csak magán uton pótolhatók.

— (A Vasárnapi Ujság régibb évfolyamai tárgyában):

Eladók: az 1856., 1857. és 1860-i évfolyamok kőtetlen állapotban. Egy folyam ára 5 ft.

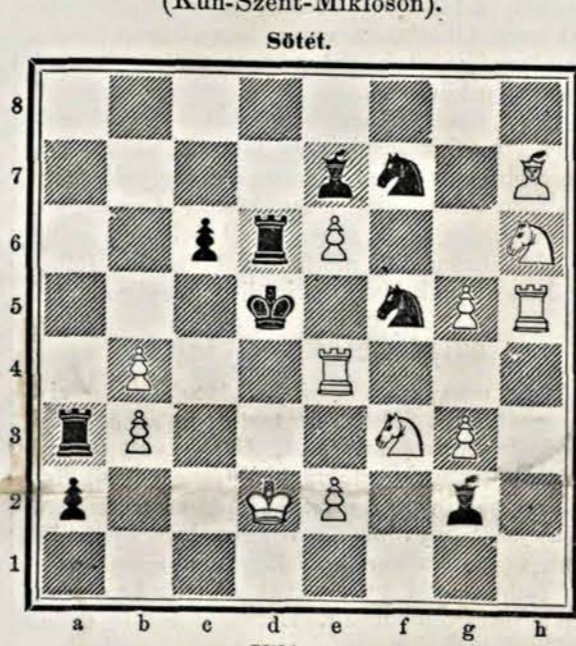
1859-ből a második félelv folyam (27—52. szám). 1855-ik évből: 1—13; 34., 35., 37., 38., 39., 40., 41. számok.

1861-ik évből: 27—32. számok. 1862-ik évből: 7—11.; 31—34. számok.

Egyes számok ára 10 ujkr. — Bővebb értesítéssel szolgál *Bertók János* Munkácsen.

SAKKJÁTÉK.

167-ik számú feladvány. — *Bankos Károlytól* (Kún-Szent-Miklóson).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 162-dik számú feladvány megfejtése. (Plachuttától.)

Világos.
1) V h 5 — e 8
2) H c 3 — e 4
3) V e 8 — e 6 †
4) c 2 — e 4 †

Sötét.
F e 8 — c 5 A)
d 5 — e 4: B)
K c 4 — b 5:
K c 4 — c 5
K c 5 — b 6
K b 6 — b 5:
K c 4 — c 5
H c 1 — b 3 C)
H b 3 — d 2:
V e 8 — e 2 †

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben*: *Fülöp József*. *Kis-Kürtősen*: *Csemiczky Károly*. — *Debreczenben*: *Sperber F.* — *Vácson*: *Niczky Pál*. — *Parabutyban*: *Rothfeld József*. — *Pesten*: *Csikó György*. — *Kassán*: *Skvör Antal*. — *Kún-Szent-Miklóson*: *Bankos Károly*. — *Szegeden*: *Galysai Imre*. — *Jász-Berényben*: *Scopian Sándor*. — *Gyepesen*: *Kun Sándor*.

TARTALOM.

Gelencsér István (arezkép). A fogoly lengyel. *Csengei G.* A szép kun leány. *Milesz Béla*. — *Hirlapirodalomunk* a 19. században (folytatás). — A fekete ardói régi templom (képpel). *Lehoczky Tivadár*. — Az orosz-lengyel csatáról (képpel). — A természet köréből. *Bécsi levél*. *K. T.* — Egyveleg. — *Tarház*: Egyház és iskola. — *Ipar, gazdaság, kereskedelem*. — *Közüntézetek*, egyletek. — *Közlekedés*. — *Mi újság?* — *Nemzeti színházi napló*. — *Budai népszínház*. — *Szerkesztői mondanivaló*. — *Sakkjáték*. — *Heti naptár*.

Feloldó szerkesztő *Pákh Albert* (lak. magyar-utca 1. sz. a.)

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:	
Egész évre (január—december) 10 ft.	Fél évre (január—június) 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január—december) 6 ft.	Egész évre (január—december) 6 ft.
Fél évre (január—június) 3 ft.	Fél évre (január—június) 3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december) 6 ft.	Egész évre (január—december) 6 ft.
Fél évre (január—június) 3 ft.	Fél évre (január—június) 3 ft.

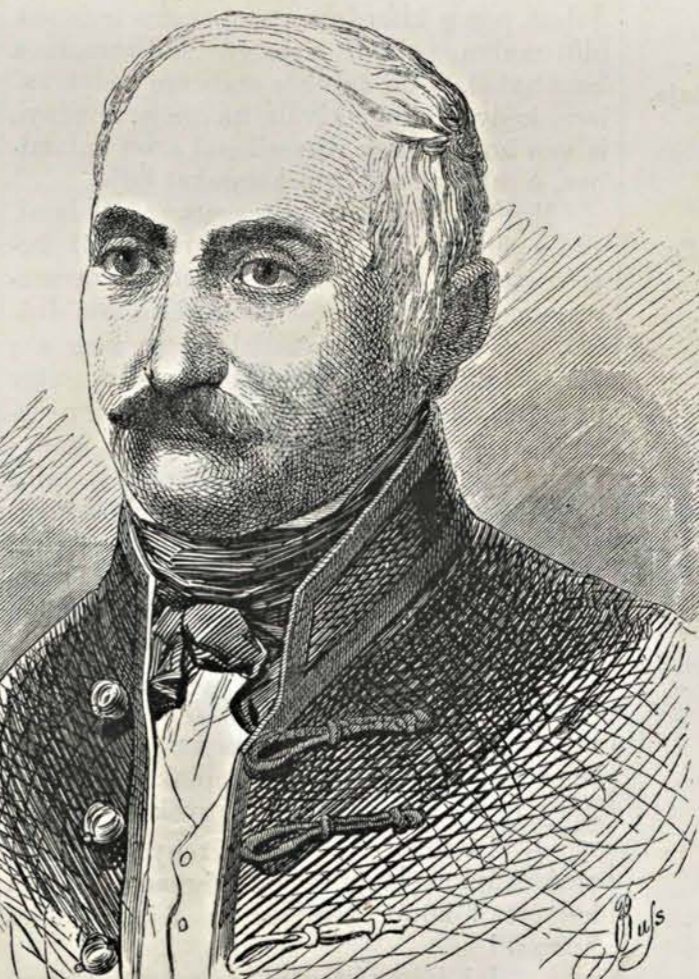
Kolosváry Mihály.

Korunkban, midőn az őszinte hűség, szilárd kitartás, a régi patriarchális kornak eme szép erényvirágai mindinkább ritkulnak, midőn hülni kezd a szellem, mely egykor a családót a ház egész népével egy testté olvasztá; midőn ur az ő munkását, s munkás az ő urat mindinkább csak kenyérkereső, s bértadó pusztá eszköznek kezdi tekinteni; most, midőn ernyedetlen szorgalom, hálás elismerés, s kölcsönösen kitartó hűség nem minden embernek szokott egész életén keresztül jelleme maradni: számító korunkban, mondjuk, kétszeresen örvendetes jelenség, ha mégis vannak, kik egyéb érdemeik mellett a közbeesülést és tisztelgetet e téren is különösen ki tudták érdemelni.

Egy ily férfit mutatunk be e lapok olvasóinak *Kolosváry Mihályban*, ki a nagyevű gróf *Nádasdy* családnak kápolnásnyéki birtokán 1814 elejétől mint gazdatiszt működik.

A derék gazda nem bir ugyan országos névvel, s nem is mondhatjuk, hogy tollal és tintával vinta ki magának az érdemet, melyben maig méltán részesül, de tagadhatlan, hogy azért a gazdaságnak nemcsak gyakorlati, hanem elméleti ismerete is oly mértékben van benne képviselve, hogy tisztársainak mindenkor diszére, földesurának pedig öröme szolgált, s első rendű gazdáink díszes sorába méltán oda illik. *Kolosváry*, — ha nem irt is pályamunkákat, de annál többet olvasott, s olvas most is minden e szakban tett újabb felfedezést, s a mit hosszú tapasztalása után jónak és czélszerűnek talál, iparkodott, s iparkodik azt a gyakorlati tere is azonnal átültetni.

Született 1788-ban *Vas megyében* *Litkén*, hol atyja tisztartó volt. Kisebb iskoláit *Komáromban*, a bölcsészetet *Szombathelyen* és *Győrött*, a törvényt pedig a híres jogtanár *Kelemen* idejében *Pesten*, a m. k. egyetemben végezte.

KOLOSVÁRY MIHÁLY.

azonnal kinevezett őrmester, *Konkolyi* százados keze alatt szolgált, ki a szép bizonyítványokkal ellátott, különben is művelt ifjut kiválóan becsülte.

Vége levén a fölkelésnek, idősb gróf *Nádasdy Mihály*, *Komárom megye* akkori örökös és valóságos főispánja, megyei t. eskütnékvé, s mint ilyet, a megye a várépítés-

sel foglalkozó munkások felügyelésével bízta meg, hol aztán szerencsése volt a boldog emlékü *Ürményi Miksával*, ki a várépítésnél mint a kormány részéről kiküldött „*contragens*” működött, közelebb megismerkedni. Ennek ajánlata folytán következő évben a tatai járásba a nagy tudományu *Pázmány Dénes* főbíró mellé került mint rendes eskütt, hol nemcsak ismereteit, de ismeretségét is tágasbitani szép alkalmá nyílt. A szerény, de hivatalában szorgalmas ifjut szemmel kísérte nagy ismerőse, *Ürményi*, s hogy pártfogását tetel bizonyítván, magához közelebb vonhassa, *Agárdi* jóságának vezetésével akarta megkínálni, de e szándékában meg lön akadályozva az örökös főispán által, ki *Kolosváryra* 1814 elején kápolnásnyéki birtokainak kezelését bízta s e minőségben ugyanezen helyen idősb gr. *Nádasdy Mihályt* 12. örökösét *Lipót* 6 — ennek fiát a mostani örökös s valóságos főispánt gróf *Nádasdy Lipót* 32 — összesen a családót egy év híján 50 évig szolgálja.

Mint gazdatiszt fáradhatlan volt mindenkor s fáradhatlan most is, minek világos bizonyossága az, hogy naponkint elmegy, pedig mindig gyalog, a majdnem egy órányi távolban fekvő gazdaságba, hogy ott necsak jelen legyen, hanem tegyen, mit a szükség és körülmények személyétől megkívánnak; pedig *Isten* kegyelméből már 74 éves. A szigorúság pontos és rendszerető, de e mellett, — a mi oly szépen megfér — alárendelté iránt kegyes és jó szívű is. Vallásosságát bizonyíthatnák — a velencei anya-

templom és a szegények. Mi hivatali hűségét illeti, ámbár ő is élt szomorú napokat, de azért jó és balsorsban egyaránt kitartó.

Hogy buzgó hazafi, felesleges mondanunk; hisz ha a „*Szózatnak*” csupán figyelmes olvasása okvetlen arra indít minden jó lelki magyart, hogy hazájának híve legyen rendületlenül, mennyivel inkább hívének

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap			Hold		
	Március	Február (6)			kél	delel	nyug.	kél	delel	nyug.
8 Vasár.	3 Oculi L. Ján.	24 F 2 bójt.	17	6. p. 30. m.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	
9 Hétfő	Francziska	25 Tarasius	18	6. 30. 11. 4	5. 53	9. 37	1. 53	7. 11		
10 Kedd	Sebastei 40 vért. Etelek	26 Porphyri	19	6. 28. 10. 49	5. 55	10. 49	2. 43	7. 41		
11 Szerda	Herakl. bójtköz.	27 Prokop	20	6. 26. 10. 38	6. 56	* 3. 36	3. 36	8. 16		
12 Csütört.	Gergely pápa	28 Vazul	21	6. 24. 10. 17	5. 57	0. 0	4. 32	8. 59		
13 Péntek	Rozina, Nicefor	1 Márczius	22	6. 22. 10. 1	5. 59	1. 7	5. 30	9. 52		
14 Szomb.	Mathild kir.	2 Theodóz	23 25 Sabb	6. 20. 9. 45	6. 0	2. 6	6. 29	10. 54		
				6. 18. 9. 28	6. 2	2. 56	7. 28	12. 4		